

Results. *The article is based on an analysis of scientific publications on financial management and explored the concepts of financial controlling. The recommendations for the formation of financial controlling for economic efficiency of domestic enterprises.*

Conclusions. *Financial Controlling enables improved "efficiency" of the enterprise. But it is equally important to highlight the company required variables for this. Yes, it is about separation of the data that allow calculation method to determine the parameters that have a major impact on the economic stability of the company.*

As a result of the formation of financial controlling the company created a specialized database information needed for strategic management and for operational management. The usefulness of such information enables executives of different companies in a limited number of material resources to create a model of management and efficiency which enables the company to maintain an economically stable and improve its economic development.

Keywords: *economic activities, economic efficiency, management mechanism, entrepreneurship, enterprise, financial controlling.*

УДК 657.422.1:338.43

Томчук В.В.,
аспірант⁴

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ГРОШОВІ ПОТОКИ У СИСТЕМІ ІНТЕГРОВАНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація: *У статті досліджено грошовий потік як самостійний об'єкт обліку. Обґрунтовано місце грошового потоку у системі інтегрованого бухгалтерського обліку.*

Ключові слова. *Грошові потоки, система інтегрованого бухгалтерського обліку, стратегічний облік, фінансовий облік, управлінський облік.*

Постановка проблеми. Вектор розвитку сучасних економічних відносин, що обраний нашою державою вимагає трансформації діючої системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів. На сьогоднішній день майже всі сільськогосподарські підприємства в умовах нестійкого економічного середовища змушені вести боротьбу на виживання. У зв'язку з цим позитивне вирішення постійно виникаючих фінансових проблем на підприємствах залежить від ефективного управління грошовими потоками, а саме їх обліку й контролю. Складовою успішного управління коштами, а саме отримання прибутку, є ефективно функціонуюча система бухгалтерського

---

⁴ Науковий керівник – д.е.н., академік НААН, професор Дем'яненко М.Я.

обліку, що дозволяє накопичувати, обробляти й передавати інформацію про рух грошових коштів апарату управління підприємством [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами розробки теоретичних та практичних основ розвитку бухгалтерського обліку й звітності в Україні за умов стрімкого розвитку суспільно-економічних процесів висвітлили у своїх працях такі вітчизняні вчені, зокрема: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, Т.І. Єфіменко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, П.Л. Сук, Н.І. Сушко, М.С. Пушкар, О.О. Чечуліна, та інші.

Ціль роботи полягає у дослідженні грошових потоків у системі інтегрованого обліку.

Виклад осново матеріалу. Надійну інформацію для управління грошовими потоками сільськогосподарських підприємств можна одержати лише при правильній організації бухгалтерського обліку коштів та їх еквівалентів. На жаль, методологія українського бухгалтерського обліку, навіть при переході на міжнародні стандарти ведення обліку й складання звітності, не дає можливості створення повної й достовірної інформації про реальні обсяги коштів, що використовуються в обороті. Справа в тому, що існуючі аналітичні показники, у тому числі у фінансовій звітності, що фіксують інформацію на заданих тимчасових інтервалах, в силу своєї статичності не забезпечують менеджерів достатньою й необхідною інформацією про грошові потоки [2].

В процесі дослідження нами встановлено, що всі сільськогосподарські підприємства не мають єдиної, повної, всеохоплюючої системи обліку грошових потоків і не пов'язують рух грошових коштів із зміною вартості капіталу. Відрізняючись масштабом аналітичності всі вони забезпечують в тій чи іншій мірі облік грошових коштів, а не облік їх потоків (в розрізі їх видів), що на нашу думку, значно понижує значущість цієї інформації для цілей стратегічного і тактичного управління грошовими потоками.

Отже, з метою забезпечення формування обліково-контрольного забезпечення, адекватного потребам менеджменту, для організації ефективного управління грошовими потоками сільськогосподарських підприємств необхідно

реорганізувати існуючу на практиці систему бухгалтерського обліку коштів. Ведення бухгалтерського обліку грошових потоків припускає необхідність розробки принципово нової технології, заснованої на уніфікації методичних підходів і досконалому знанні кожної господарської операції, починаючи від її дійсної суті, оформлення, відображення на рахунках бухгалтерського обліку і у фінансовій звітності.

Визнаючи грошові потоки як самостійний об'єкт обліку, варто визначити мету й структуру системи інтегрованого обліку грошових потоків.

Основною метою системи інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків є забезпечення користувачів (у першу чергу внутрішніх) інформацією про грошові потоки, необхідної й достатньої для своєчасного прийняття управлінських рішень.

Об'єкти управління, що підтримуються інтегрованою системою обліку грошових потоків, представлені на рисунку 1.

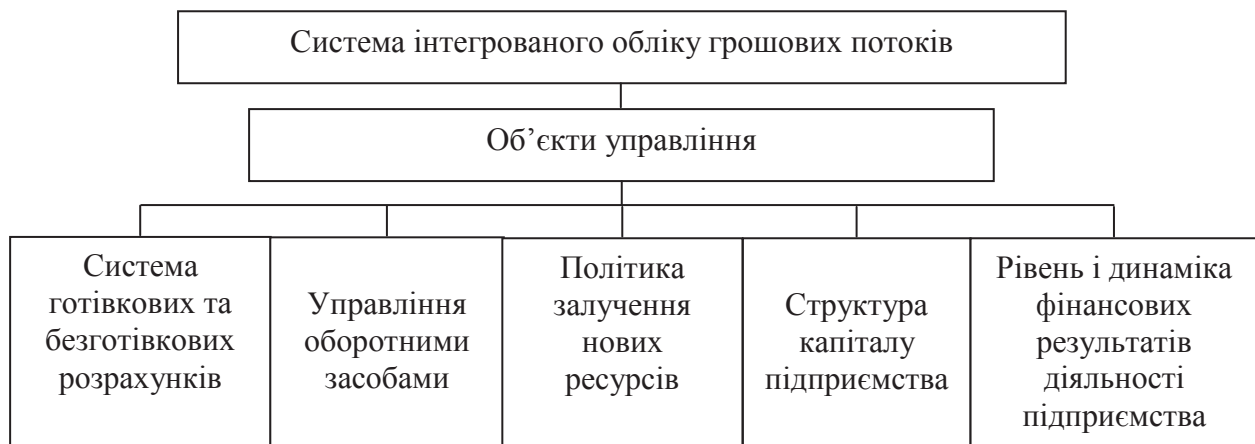

Рис. 1 Склад об'єктів управління, що підтримуються інтегрованою системою обліку грошових потоків

Джерело: складено автором

Вимоги до системи інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків визначаються мобільністю й високою ліквідністю коштів, а також їхнім місцем у відтворювальному циклі капіталу. Вони містять у собі: повноту, своєчасність, адаптивність (здатність зберігати стабільність при впливі

зовнішніх факторів), економічність та ін. Дана система бухгалтерського обліку грошових потоків повинна базуватися на правильно оформлених документах, розрахунках, прогнозах, що дозволить забезпечити точність і об'єктивність інформації.

Система інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків, на наш погляд, покликана забезпечити:

- ✓ відображення в обліку всіх фінансових операцій, а не тільки тих, що пов'язані з рухом грошових коштів;
- ✓ оперативний облік і контроль за здійсненням розрахункових (особливо - взаємозаліків) операцій з визначенням реальної ефективності кожної з них;
- ✓ контроль за дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни з метою своєчасного виявлення й усунення порушень;
- ✓ контроль за дотриманням планів, кошторисів, бюджетів руху грошових коштів для своєчасного виявлення й урегулювання ситуацій, що викликала відхилення;

Взаємозалежність і взаємозв'язок управлінського, фінансового й стратегічного обліку грошових потоків у єдиній системі інтегрованого обліку грошових потоків наведена нами на рис. 2.

Вважаємо, що розробка й впровадження системи інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків повинна містити у собі ряд етапів:

1-й етап: зазначити обсяг економічних відомостей, які повинні надходити у фінансовий відділ бухгалтерії. Ці відомості повинні давати повну картину фінансового стану підприємства. Серед внутрішніх користувачів можна виділити три ієрархічних рівні: керівник підприємства (менеджер вищої ланки); керівники структурних підрозділів (менеджери середньої ланки); керівники відділів (менеджери нижньої ланки). При визначенні інформаційних потреб кожного рівня менеджерів варто враховувати: необхідний вид облікової інформації, обумовлений класифікаційними ознаками грошових потоків, необхідну ступінь деталізації інформації й точність її виміру.

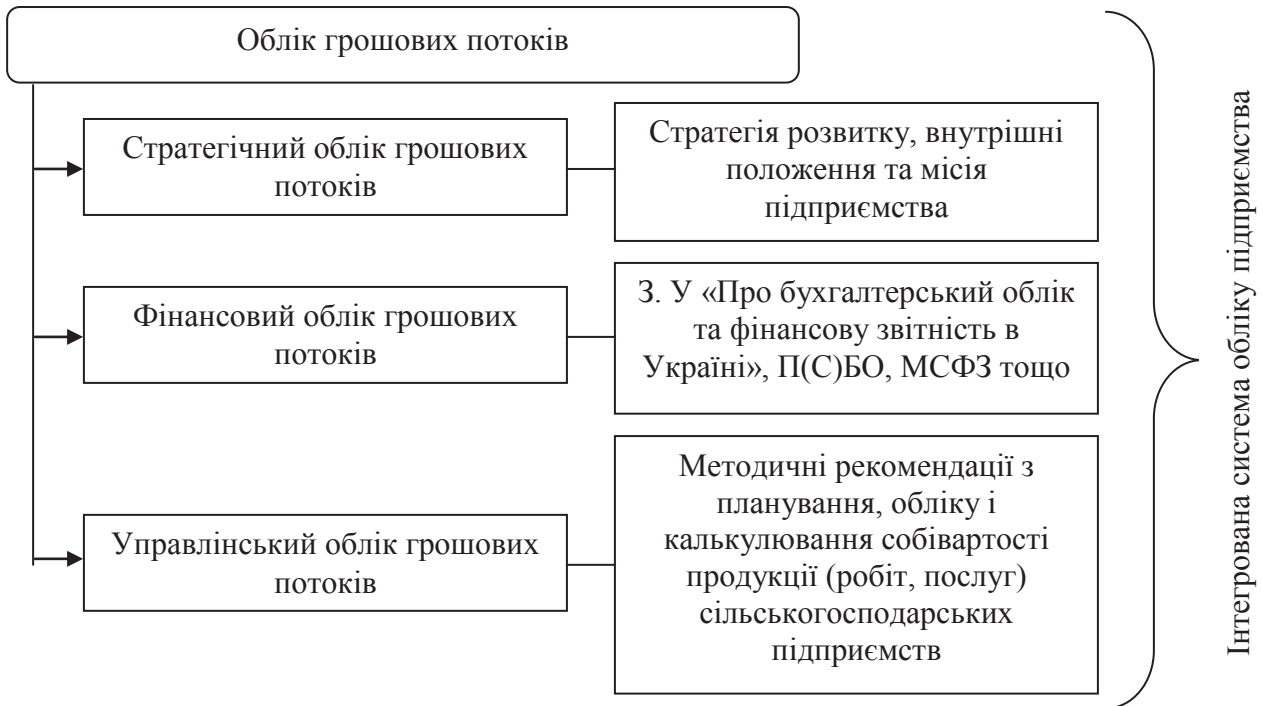

Рис. 2. Облік грошових потоків в інтегрованій обліковій системі підприємства

Джерело: складено автором

2-й етап: визначити джерела й строки подання цих відомостей. Система інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків повинна вчасно забезпечувати апарат управління сільськогосподарського підприємства необхідною для роботи інформацією, що забезпечить тісне співробітництво із підрозділами підприємства. У системі бухгалтерського обліку підприємства вся зібрана інформація повинна не просто накопичуватися для чергової передачі керівництву, а групуватися, узагальнюватися, аналізуватися з метою прийняття необхідних рішень і внесення пропозицій.

3-й етап: розподілити обов'язки по веденню бухгалтерського обліку грошових потоків між працівниками різних структурних підрозділів і відділів так, щоб були охоплені всі напрямки руху грошових коштів (у т.ч. і прогнозовані). При цьому варто чітко визначити терміни надання інформації, виконавців (із вказівкою в посадових інструкціях);

4-й етап: розробити форми облікових реєстрів, у яких будуть фіксуватися, групуватися або піддаватися аналітичній оцінці одержувані відомості. Форми облікових реєстрів повинні вписуватися в загальну систему документації, прийняту на підприємстві, що дозволить використати інформацію цих форм не тільки в бухгалтерії для цілей бухгалтерського обліку, але й в інших підрозділах і відділах.

5-й етап: розробити форми внутрішньої звітності, ґрунтуючись на чіткому поділі інформаційних потоків між системами управлінського й фінансового обліку. Будучи частиною єдиного обліково-контрольного механізму підприємства, внутрішньогосподарська звітність про грошові потоки повинна забезпечити можливість більш детального й ґрунтовного вивчення стану справ на підприємстві й прийняття обґрунтованих і ефективних управлінських рішень.

Вважаємо, що система інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків повинна реагувати на зміну інформаційних запитів користувачів та надавати їм максимально повну, правдиву, неупереджену та достовірну інформацію. При цьому значно зростає роль внутрішнього контролю за обліковою інформацією, так як саме застосування контролю забезпечує досягнення запланованих результатів та ефективну роботу підприємства. Детально дослідимо окремо кожен із систем.

Стратегічний облік грошових потоків - це один з основних напрямків цілісного стратегічного обліку, який практично не досліджений на сьогоднішній день. Брак досліджень з даної проблеми, на наш погляд, пов'язаний з відсутністю необхідної для його здійснення інформації про грошові потоки, отриманої із систем фінансового й управлінського обліку. Стратегічний облік грошових потоків здатен забезпечити підприємству переваги в умовах сильної конкуренції, є частиною його стратегії й базується на різних типах інформації, що включає в себе дані фінансового й управлінського обліку [3].

Вважаємо, що об'єктів стратегічного обліку грошових потоків варто віднести:

- ✓ сукупний грошовий потік на прогнозований період;
- ✓ чистий грошовий потік від операційної діяльності на прогнозований період;
- ✓ чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності на прогнозований період;
- ✓ чистий грошовий потік від фінансової діяльності на прогнозований період;
- ✓ вільний грошовий потік на прогнозований період;
- ✓ дисконтований грошовий потік.

Кожний з виділених об'єктів обліку може бути додатково деталізований виходячи з вищевказаної класифікації грошових потоків.

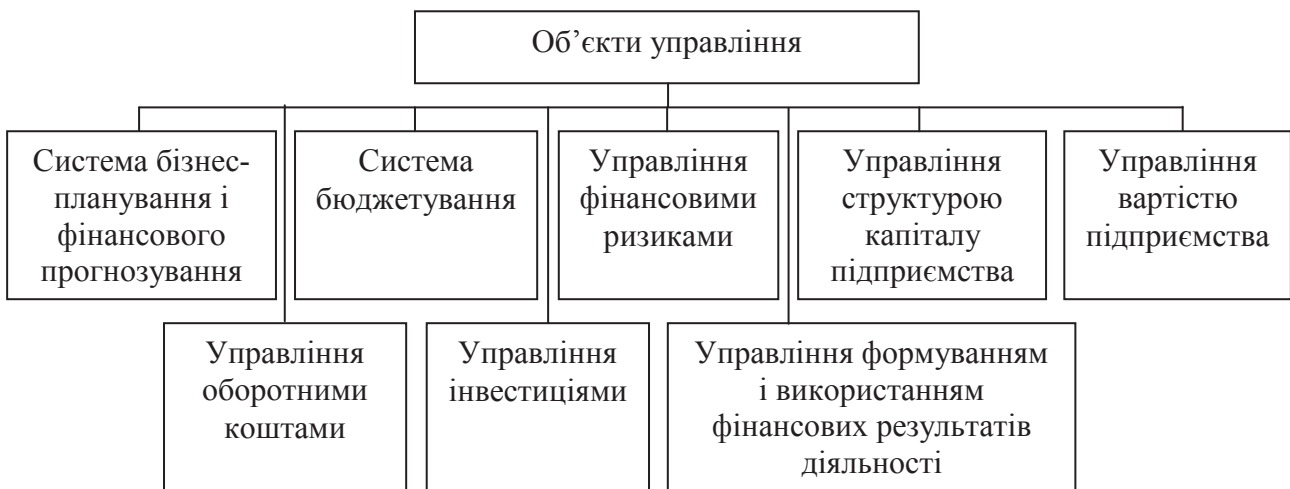

Рис. 3 Об'єкти управління, які підтримуються стратегічним обліком грошових потоків

Джерело: складено автором

Стратегічний облік грошових потоків повинен:

1) бути підтримкою для прийняття і виконання стратегічних рішень в галузі:

- ✓ управління грошовими потоками;

- ✓ формування ціни капіталу і управління структурою капіталу;
- ✓ визначення фінансової стійкості підприємства;
- 2) допомагати у визначенні типів рішень;
- 3) допомагати у контролі за впровадженням стратегії управління грошовими потоками;
- 4) враховувати не тільки фінансові показники ефективності;
- 5) слідкувати за змінами в часі.

На наш погляд, ведення стратегічного обліку не може бути повністю покладено на бухгалтерію підприємства. До специфіки формування обліково-контрольного забезпечення стратегічного обліку грошових потоків ставиться збір і контроль системної інформації (сформованої на бухгалтерських рахунках) і несистемної інформації (рівень інфляції, зміна котирувань акцій, ринкова частка фірми в загальному обсязі продажів товару; цінова еластичність товару). Несистемна інформація, необхідна для управління грошовими потоками, збирається й досліджується цілим рядом структурних підрозділів підприємства - відділом маркетингу, менеджменту, фінансовою службою, службою постачання й ін. Такий підхід до формування інформації обґрунтовує наше припущення про те, що ведення стратегічного обліку грошових потоків повинне здійснюватися всіма структурними підрозділами, що оперують даною інформацією на умовах чіткого поділу функцій, єдності інформаційної бази й забезпечення її доступності для всіх зацікавлених внутрішніх користувачів.

На рівні стратегічного управління грошовими потоками підприємства принципово важливо визначити вплив зміни об'єктів обліку на об'єкти стратегічного управління грошовими потоками - ріст власного капіталу й приріст вартості підприємства. Саме із цієї причини варто враховувати взаємозв'язок грошових потоків з капіталом підприємства, його структурою і їхній вплив на ринкову вартість фірми. Таким чином, дані стратегічного обліку грошових потоків можуть бути використані для визначення вартості підприємства, для прогнозування майбутніх дивідендів. Хоча, на наш погляд,

прогнозування майбутніх дивідендів доцільно здійснювати на комплексній основі даних про прибуток і про рух грошових коштів.

Варто зазначити, що на сьогоднішній день фінансовий облік грошових потоків на сільськогосподарських підприємствах України майже відсутній. Як ми зазначали раніше, пов'язано це з тим, що об'єктом обліку є не грошові потоки, а кошти. Не викликає сумнівів і те, що облік грошових потоків як самостійного об'єкта повинен складатися з досліджуваної інформації про них, яка є на синтетичних і аналітичних рахунках бухгалтерського обліку.

Для раціональної організації фінансового обліку грошових потоків необхідно:

- ✓ визначити порядок одержання облікової інформації про грошові потоки з регістрів бухгалтерського обліку;
- ✓ зробити вибірку для керівників різних рівнів, яким необхідна облікова інформація про грошові потоки з урахуванням строків її подання;
- ✓ визначити величину грошових потоків у розрізі їх видів за окремі інтервали часу;
- ✓ оцінити вплив інфляції на достовірність звітної інформації;
- ✓ визначити порядок ведення регістрів обліку грошових потоків у вигляді розроблених таблиць, що містять інформацію, яка використовується для підготовки фінансової звітності з необхідними поясненнями до неї.

Побудова технології обліку грошових потоків повинна бути заснована на організації в обліку підприємства постійно й оперативно діючої системи збору, накопичення (реєстрації) і узагальнення інформації про грошові потоки шляхом її виокремлення при суцільному й безперервному перегляді регістрів бухгалтерського обліку, з метою подання її у придатному вигляді для прийняття управлінських рішень.

На наш погляд, об'єктами фінансового обліку грошових потоків повинні бути наступні види грошових потоків:

- ✓ сукупний грошовий потік звітного періоду;
- ✓ чистий грошовий потік операційної діяльності звітного періоду;

- ✓ чистий грошовий потік інвестиційної діяльності на прогнозований період;
- ✓ чистий грошовий потік фінансової діяльності звітного періоду;
- ✓ вільний грошовий потік звітного періоду.

При побудові системи фінансового обліку грошових потоків варто брати до уваги також фактори, що впливають на їхній розмір і ефективність.

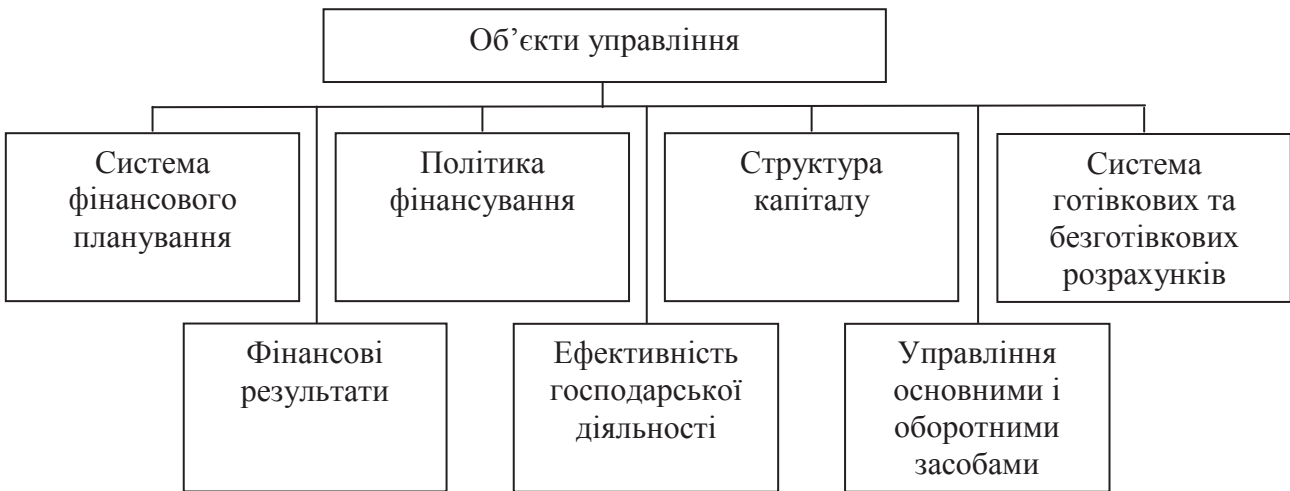

Рис. 4. Об'єкти управління, які підтримуються фінансовим обліком грошових потоків

Джерело: складено автором

Управлінський облік - це система внутрішнього оперативного управління, основною метою якої є забезпечення менеджерів підприємства всією необхідною їм інформацією для прийняття оптимальних управлінських рішень [4].

Виділемо основні об'єкти управлінського обліку грошових потоків. До них, на наш погляд, варто віднести наступні грошові потоки, інформація про які може формуватися на будь-який момент часу (щодня, щотижня, щодакно):

- ✓ чистий грошовий потік по операційній діяльності;
- ✓ чистий грошовий потік по інвестиційній діяльності;
- ✓ чистий грошовий потік по фінансовій діяльності;
- ✓ вільний грошовий потік.

Кожен із виділених об'єктів обліку може бути додатково деталізований виходячи з вищевказаної класифікації грошових потоків.

Вважаємо, що інформація управлінського обліку повинна доповнювати інформацію фінансового обліку, а не суперечити їй. Порівнянність інформації повинна бути забезпечена як в управлінській, так і фінансовій звітності.

Використання даних управлінського обліку припускає деталізацію Плану рахунків бухгалтерського обліку для того, щоб мати необхідну й достатню інформацію про факти господарської діяльності за видами продукції, центрах відповідальності (центр витрат, центр доходів, центр прибутку, центр інвестицій), місцях відвантаження або персональних замовлень тощо. Ступінь деталізації плану рахунків визначається сільськогосподарським підприємством самостійно відповідно до особливостей виробничо-господарських процесів, що здійснюються на підприємстві, і потребою менеджерів в інформації для прийняття управлінських рішень.

Створення ефективної системи управлінського обліку на підприємстві вимагає включення до об'єктів управлінського обліку як матеріальних, так і грошових потоків, що мають важливе інформаційне значення.

Основне завдання управлінського обліку грошових потоків - інформаційна база для прийняття управлінських рішень в галузі оперативного управління стану й руху грошових коштів підприємства та застосування сучасних методологій і технологій планування.

Отже, з метою відображення необхідної інформації в управлінському обліку особливого значення набуває аналітичний розріз надання інформації, що в сою чергу вимагає застосування додаткових параметрів обліку у вигляді субрахунків та інших аналітичних чинників.

Висновок. На наш погляд, запропонована модель системи інтегрованого бухгалтерського обліку грошових потоків може забезпечити формування діючої системи управління грошовими потоками сільськогосподарських підприємств. Організація даної системи обліку як по підприємству в цілому, так і по його структурних підрозділах (сегментах, центрах відповідальності,

господарських операціях), а при необхідності і по одиницях, які генерують грошові потоки, передбачає формування існуючого обліково-контрольного забезпечення.

Список використаної літератури:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк.- К.: Ника-Центр, 1999. – 512 с. – (Серия «Библиотека финансового менеджера»).
2. Білуха М.Т., Микитенко Т.В. «Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит». К, 2005р. – 888с.
3. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерский учет по международным стандартам: примеры и комментарии : практическое пособие / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Либра, 2001. – 840 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП «Рута», 2000. – 640 с. 11.

***Summary:** Cash flow as a separate object of accounting is studied in the article. The place of cash flow in the system of integrated accounting is grounded.*

***Key words:** Cash flows, system of integrated accounting, strategic accounting, financial accounting, managerial accounting.*

УДК 657.05:65.012

Томчук О.Ф., к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ - НЕОБХІДНА УМОВА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

***Анотація:** В статті обґрунтовано корисність аналітичної інформації як необхідної умови функціональності методології та практики економічного аналізу. До якісних характеристик корисності економічної інформації можна віднести: доречність, релевантність, перевищення ефекту від використання інформації над витратами по забезпеченню нею управління, своєчасність, достовірність, повнота висвітлення, суттєвість, прозорість, обережність, конфіденційність. До числа найбільш важливих відносяться якісні характеристики достовірності та суттєвості, що обумовлено системними вимогами користувачів.*

***Ключові слова:** інформація, корисність, економічний аналіз, достовірність, суттєвість.*